

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра теорії та практики романо-германських мов

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. декана факультету
іноземної та слов'янської
філології

Н.І. Кириленко
«30» серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Латинська мова

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта «Мова і література (французька)»

освітньо-професійна програма Середня освіта (Французька та англійська мови)

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«30» серпня 2019 р.

Голова

Семеног О.М., д.пед.н., проф.

Суми – 2019

Розробники:

Осипова Т.О., викладач кафедри теорії та практики романо-германських мов

Божко І.С., кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри теорії та практики романо-германських мов

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри теорії та практики романо-германських мов

Протокол № 1 від «28» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

Солощенко В.М., к.п.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Освітній ступінь – бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
Загальна кількість годин - 90		1-й
		Лекції
		Практичні, семінарські
		40
		Лабораторні
		Самостійна робота
		48
		Консультації:
2		
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета: набуття базових знань, формування навичок і розвиток умінь – компетентностей у галузі освіти; підготовку висококваліфікованих, конкурентноспроможних учителів французької та англійської мови, здатних вирішувати типові професійні завдання щодо організації й здійснення навчально-виховного процесу іноземних мов.

Завдання:

а) представити теоретичні засади опису граматичної будови латинської мови з урахуванням когнітивного та комунікативного підходів;

б) розвинути у студентів наукове мислення, сформувати навичку самостійного пошуку та переробки наукової інформації у галузі граматики та суміжних царин мовознавства, опрацювання практичного мовного матеріалу з обґрунтованими висновками;

в) розвинути у студентів уміння застосовувати теоретичне знання з граматики під час практичного аналізу мовного матеріалу;

г) засвоєння студентами необхідного лексичного мінімуму з відповідними лексичними паралелями у сучасних іноземних мовах.

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-3. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК-1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК-8. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії іноземної мови; теорії та історії зарубіжної літератури в практиці навчання у базовій загальноосвітній школі.

ФК-12. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті розвитку літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутки світового письменства для формування національної свідомості, загальної і мовленнєвої культури учнів, їхньої моралі, міжкультурної толерантності, ціннісних орієнтирів у сучасному полікультурному суспільстві.

Інструменти та обладнання: мультимедійне обладнання, друковані та інтернет-джерела інформації.

Методи, методики та технології: описовий, компаративний, структуралістський, типологічний методи.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Шкільний курс іноземної мови

Вступ до мовознавства

3. Результати навчання за дисципліною

Знання Знати систему латинської граматики; необхідний лексичний мінімум (500 слів) з відповідними лексичними паралелями в сучасній іноземній мові (англійська, французька, німецька); 50 крилатих виразів.	ПРЗ-4 ПРЗ-5	ПРЗ-4. Знання та розуміння сучасних філологічних і дидактичних засад навчання іноземних мов та зарубіжної літератури, мовних норм, соціокультурної ситуації розвитку іноземної мови, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті, мовного дискурсу художньої літератури й сучасності. ПРЗ-5. Здатність реалізувати теоретичні й методичні засади навчання іноземної мови та зарубіжної літератури в базовій середній школі.
Уміння Уміти виконувати вправи для закріплення вивченого матеріалу; проводити граматичний аналіз речень і навчальних текстів; виконати контрольну роботу	ПРУ-1 ПРУ-7 ПРУ-8	ПРУ-1. Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності. ПРУ-7. Уміння порівнювати мовні та літературні факти, явища, оригінали творів (мови яких вивчаються) й українські переклади іншомовних художніх текстів, визначати їхні подібності й відмінності. ПРУ-8. Використання гуманістичного потенціалу іноземної мови та зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України..
Комунікація	ПРК-2 ПРК-3	ПРК-2. Володіння комунікативною компетентністю з української та іноземних мов (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатність удосконалювати та підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті. ПРК-3. Здатність забезпечувати діалог культур у процесі вивчення іноземних мов та зарубіжної літератури, створювати умови для міжкультурної комунікації.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору, володіння у повному обсязі матеріалом, передбаченим програмою.
82-89	Студент добре знає теоретичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, добирає переконливі аргументи на підтвердження власного судження, володіє матеріалом при вирішенні практичних завдань. Студент коректно висловлює свою точку зору, демонструє викладення матеріалу володіння в достатньому обсязі матеріалом, передбаченим програмою.
74-81	Студент добре знає теоретичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, добирає переконливі аргументи на підтвердження власного судження, володіє матеріалом при вирішенні практичних завдань. Демонструє вміння висловлювати власну точку зору, володіння в достатньому обсязі матеріалом, передбаченим програмою, допускаючи незначні помилки.
64-73	Наявність значних прогалин в знаннях основного програмного матеріалу; володіння окремими поняттями, методиками та інструментами, допускаючи при їх використанні принципові помилки
60-63	Досить поверхове викладання матеріалу, неповне розкриття суті даного мовного явища. Студент знає матеріал, без аргументації своїх висновків, без своїх прикладів і не завжди адекватно використовує знання у практичній частині.
35-59	Студент слабо володіє матеріалом, відтворює лише основні положення, знає окремі фрагменти, що складають незначну частину матеріалу. Демонструє невміння висловити та аргументувати свою точку зору на запропоновану тему через недостатній словарний запас.
1-34	Відсутність знань програмного матеріалу навіть у лекційному обсязі, не володіння методами, методиками та інструментами, передбаченими програмою.

Розподіл балів

Поточний контроль				Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Разом	
Теми 1.1-1.9	Теми 2.1-2.5	Теми 3.1-3.9		100
Поточний контроль				
25	25	20	70	
Контроль самостійної роботи				
10	10	10	30	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування навчання є тести, індивідуальні завдання, реферати, презентації результатів виконаних завдань, контрольні роботи.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1.

Фонетика. Іменники I – II відміни. Прикметники I – II відміни. Часи системи інфекта. Граматичний аналіз тексту.

Тема 1.1 Латинський алфавіт. Вимова голосних та дифтонгів. Вимова приголосних та буквосполучень. Правила наголосу.

Тема 1.2. Морфологія. Частини мови. Іменник. Загальні відомості про іменник. Словникова форма іменників. Визначення відміни та основи іменників. I відміна іменників.

Тема 1.3. Загальні відомості про дієслово. *Modus imperativus*.

Тема 1.4. *Praesens indicativi activi*. Прийменник.

Тема 1.5. II відміна іменників. Присвійні займенники.

Тема 1.6. Прикметники I – II відміни. Узгодження іменників з прикметниками та займенниками. Відмінювання. Займенникові прикметники. Вказівний займенник. Питальний займенник.

Тема 1.7. *Praesens indicativi passivi*. *Infinitivus praesentis activi et passivi*. Співвідношення активної та пасивної конструкцій речень. Особові займенники. Зворотний займенник.

Тема 1.8. *Imperfectum indicativi activi et passivi*.

Тема 1.9. *Futurum primum indicativi activi et passivi*. Допоміжне дієслово *sum, esse, -, fui – бути* в усіх часах системи інфекта.

Розділ 2.

Іменники III, IV, V відміни. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Узгодження. Відмінювання. Граматичний аналіз тексту.

Тема 2.1. Іменники III відміни. Приголосна група іменників III відміни.

Тема 2.2. Іменники III відміни. Голосна та мішана групи іменників III відміни.

Тема 2.3. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.

Тема 2.4. Іменники IV відміни.

Тема 2.5. Іменники V відміни.

Розділ 3.

Часи системи перфекта активного та пасивного станів. Ступені

порівняння прикметників. Прислівник. Займенники. Числівник. Інфінітиви. Герундій. Герундив. Орудний незалежний.

Тема 3.1. Часи системи перфекта активного стану. Perfectum indicativi activi. Plusquamperfectum indicativi activi. Futurum secundum indicativi activi. Допоміжне дієслово *sum, esse, -, fui -бути* в усіх часах системи перфекта.

Тема 3.2. Participium perfecti passivi. Participium futuri activi.

Тема 3.3. Часи системи перфекта пасивного стану. Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum secundum indicativi passivi.

Тема 3.4. Ступені порівняння прикметників.

Тема 3.5. Прислівник. Ступені порівняння прислівників.

Тема 3.6. Займенники.

Тема 3.7. Числівник.

Тема 3.8. Інфінітиви та інфінітивні конструкції. Accusativus cum infinitivo. Nominativus cum infinitivo.

Тема 3.9. Герундій. Герундив. Ablativus absolutus.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
РОЗДІЛ 1.											
Фонетика. Іменники I – II відміни. Прикметники I – II відміни. Часи системи інфекта. Граматичний аналіз тексту.											
Тема 1.1. Латинський алфавіт. Вимова голосних та дифтонгів. Вимова приголосних та буквосполучень. Правила наголосу.	4		2			2					

Тема 1.2. Морфологія. Частини мови. Іменник. Загальні відомості про іменник. Словникова форма іменників. Визначення відміни та основи іменників. I відміна іменників.	5		2			3						
Тема 1.3. Загальні відомості про дієслово. Modus imperativus.	4		2			2						
Тема 1.4. Praesens indicativi activi. Прийменник .	4		2			2						
Тема 1.5. II відміна імен- ників. Присвійні займенники.	4		2			2						
Тема 1.6. Прикметники I – II відміни. Узгоджен- ня іменників з прикметниками та займенниками. Відмінювання. Займенникові прикметники. Вказівний зай- менник. Питальний займенник.	4		2			2						
Тема 1.7. Praesens indicativi passivi. Infinitivus praesentis activi et passivi. Співвідношення активної та пасивної конструк- цій речень. Особові займен- ники. Зворотний займенник.	4		2			2						
Тема 1.8. Imperfectum indicativi activi et passivi	4		2			2						

Тема 1.9. Futurum primum indicativi activi et passivi. Допоміжне дієслово sum, esse, -, fui – бути в усіх часах системи інфекта.	4		2			2						
РОЗДІЛ 2.												
Іменники III, IV, V відміни. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Узгодження. Відмінювання. Граматичний аналіз тексту.												
Тема 2.1. Іменники III від- міни. Приголосна група іменників III відміни.	4		2			2						
Тема 2.2. Іменники III від- міни. Голосна та мішана групи іменників III відміни.	4		2			2						
Тема 2.3. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.	4		2			2						
Тема 2.4. Іменники IV відміни.	3		1			2						
Тема 2.5. Іменники V відміни.	3		1			2						
РОЗДІЛ 3.												
Часи системи перфекта активного та пасивного станів. Ступені порівняння прикметників. Прислівник. Займенники. Числівник. Інфінітиви. Герундій. Герундив. Орудний незалежний												
Тема 3.1. Часи системи перфекта актив- ного стану. Perfectum indicativi activi. Plusquamperfectum indicativi activi. Futurum secundum indicativi activi. Допоміжне дієслово sum, esse,	4		1			3						

- , fui -бути в усіх часах системи перфекта.											
Тема 3.2. Participium perfecti passivi. Participium futuri activi.	3		1			2					
Тема 3.3. Часи системи перфекта пасивного стану. Perfectum indicativi passivi. Plusquamperfectum indicativi passivi. Futurum secundum indicativi passivi.	4		2			2					
Тема 3.4. Ступені порівняння прикметників.	4		2			2					
Тема 3.5. Прислівник. Ступені порівняння прислівників.	4		2			2					
Тема 3.6 Займенники.	3		1			2					
Тема 3.7. Числівник.	3		1			2					
Тема 3.8. Інфінітиви та інфінітивні конструкції. Accusativus cum infinitivo. Nominativus cum infinitivo.	4		2			2					
Тема 3.9. Герундій. Герунди в Ablativus absolutus.	6		2		2	2					
Разом	90		40		2	48					

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна фориа
1	Вступна лекція. Коротка історія розвитку латинської мови. Значення вивчення латинської мови. Латинський алфавіт. Вимова голосних та дифтонгів. Вимова приголосних та буквосполучень. Сполучення приголосних. Поділ на склади. Правила наголосу.	2	
2	Морфологія латинської мови. Іменник (Nomen substantivum). Граматичні категорії іменника. Словникова форма іменників. Іменники 1 відміни (Declinatio primas ubstantivōrum). Допоміжне дієслово <i>sum,esse, - , fui – бути</i> у теперішньому часі (praesens indicatīvi).	2	
3	Іменники 2 відміни (Declinatio secunda substantivōrum). Присвійні займенники (Pronominapossessiva).	2	
4	Прикметник (Nomen adiectivum). Прикметники 1 і 2 відміни (Declinatio prima et secunda adiectivōrum). Займенникові прикметники (Adiectīva pronominalia). Вказівний займенник <i>is, ea, id</i> (Pronomen demonstratīvum). Питальний займенник <i>quis, quid</i> (Pronomen interrogatīvum).	2	
5	Дієслово (Verbum). Граматичні категорії дієслова. Основи і основні форми дієслова. Неозначена форма дієслова теперішнього часу активного стану (Infinitīvus praesentis actīvi). Наказовий спосіб (Modus imperatīvus).	2	
6	Теперішній час дієслів дійсного способу активного стану (Praesens indicatīvi actīvi). Особові закінчення дієслів активного стану. Дієслова, складені з <i>sum</i> . Прийменник (Praepositio).	2	
7	Теперішній час дійсного способу пасивного стану (Praesens indicatīvi passīvi). Особові закінчення дієслів пасивного стану. Інфінітив теперішнього часу пасивного стану (Infinitīvus praesentis passīvi). Співвідношення активної та пасивної конструкцій речення. Особові займенники (Pronomina personalia). Зворотний займенник (Pronomen reflexivum).	2	
8	Минулий час дієслів недоконаного виду дійсного способу активного та пасивного стану (Imperfectum indicatīvi actīvi et passīvi). Допоміжне дієслово <i>sum, esse, - fui - бути</i> у минулому часі (Imperfectum indicatīvi).	2	

9	Майбутній час перший дієслів дійсного способу активного та пасивного стану (Futūrum primum indicatīvi actīvi et passīvi). Допоміжне дієслово <i>sum, esse, - fui – бути</i> у майбутньому першому часі (futūrum 1 indicatīvi).	2	
10	Іменники 3 відміни (приголосна, голосна та мішана групи) (Declinatio tertia substantivōrum (classis consonans, classis vocalis, classis mixta).	2	
11	Прикметники 3 відміни (Declinatio tertia adiectivōrum). Дієприкметник теперішнього часу активного стану (Participium praesentis actīvi).	2	
12	Іменники 4 відміни (Declinatio quarta substantivōrum).	1	
13	Іменники 5 відміни (Declinatio quinta substantivōrum).	1	
14	Часи системи перфекта активного стану. Минулий час доконаного виду дійсного способу активного стану (Perfectum indicatīvi actīvi). Допоміжне дієслово <i>sum, esse, fui - бути</i> у минулому часі (perfectum indicatīvi).	1	
15	Давноминулий час доконаного виду дійсного способу активного стану (Plusquamperfectum indicatīvi actīvi). Допоміжне дієслово <i>sum, esse, - fui– бути</i> у давноминулому часі (Plusquamperfectum indicatīvi).	2	
16	Майбутній час другий доконаного виду дійсного способу активного стану (Futūrum secundum indicatīvi actīvi). Допоміжне дієслово <i>sum, esse, fui – бути</i> у майбутньому другому часі (futūrum 2 indicatīvi).	2	
17	Часи системи перфекта пасивного стану. Дієприкметник минулого часу пасивного стану (Participium perfecti passīvi). Дієприкметник майбутнього часу активного стану (Participium futūri actīvi). Минулий час доконаного виду дійсного способу пасивного стану (Perfectum indicatīvi passīvi).	1	
18	Давноминулий час доконаного виду дійсного способу пасивного стану (Plusquamperfectum indicatīvi passīvi). Майбутній час другий доконаного виду дійсного способу пасивного стану (Futūrum secundum indicatīvi passīvi).	2	
19	Ступені порівняння прикметників (Gradus comparatiōnis adiectivōrum). Прислівник (Adverbium). Ступені порівняння прислівників (Gradus comparatiōnis adverbiorum).	2	
20	Займенники (Pronomina).	1	

21	Числівник (Nomen numerāle): а) кількісні – numeralia cardinalia; б) порядкові – numeralia ordinalia; в) розділові – numeralia distributiva; г) прислівникові – numeralia adverbia.	1	
22	Інфінітиви (infinitīvi) та інфінітивні конструкції (accusatīvus cum infinitīvo et nominatīvus cum infinitīvo).	2	
23	Герундій (Gerundium). Герундив (Gerundivum). Синтаксичний зворот «Ablatīvus absolutus».	2	
Разом		40	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Гаврило Л.М. Latinam discere. Посібник з латинської мови для студентів факультету іноземних мов. – Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2003. – 102 с.
2. Закалюжный М.М. Латинська мова: Підручник. – К.: Либідь, 2003. – 368 с.
3. Латинский язык: Учебник для студ. пед. Вузов / Под ред. В.Н. Ярхо, В.И. Лободы. – 7-е изд., стер. – М.: Высш. шк., 2003.- 384 с.
4. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова: Підручник. – К.: Вища шк., 1990.- 274 с.
5. Маслюк В.П., Оленич Р.М. Латинська мова. – Львів. :Вища школа, 1975. – 215 с.
6. Оленич В.Л. Латинська мова: Підручник. – Львів, Світ, 1993. – 329 с.
7. Оленич Р.М. Латинська мова: Підручник для студентів ф-тів ін. філології вищих навч. закладів. Вид. 2-ге, виправлене. – Львів: Світ, 2001. – 352 с.
8. Осипова Т.О. Латинська мова. Навчальний посібник. Ч.1. Для студентів факультету іноземних мов педагогічних університетів. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – 120 с.
9. Осипова Т.О. Латинська мова. Навчальний посібник. Ч.2. Для студентів факультету іноземних мов педагогічних університетів. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004- 100 с.
10. Осипова Т.О. Таблиці з граматики латинської мови. Для студентів факультету іноземних мов педагогічних університетів. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. - 56 с.
11. Сенів М.Г., Скорина Л.П., Постова Н.С. Porta antiqua: Підручник з латинської мови для учнів гуманітарних коледжів, ліцеїв, гімназій/ За ред..М.А. Собуцького. – К.: СІНТО, 1994. – 272 с.
12. Скорина Л.П. Підручник з лат. мови для учнів коледжів, ліцеїв. – К. : СІНТО, 1994. – 272 с.
13. Скорина Л.П., Чуракова Л.П. Латинська мова для студ. – К.: Вища шк., 1995. – 255 с.
14. Яковенко Н.М., Трипуз В.М. Латинська мова: Підручник. – К.: Вища школа, 1993. – 360 с.

Словники:

1. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь: Ок. 50000 сл. – 3-е изд., испр.- М.: Рус. яз., 1986. – 840 с.
2. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь: Около 50000 слов / И.Х. Дворецкий. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Рус. яз., 1976. – 1096 с.
3. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. 500 крилатих висловів. Тексти. Латино-український словник англ., нім., фран., ісп. відповідники. – К.: Індоевропа, 1993. – 320 с.
4. Подосинов А.В. и др. Латинско-русский словарь. – М.: Флинта, Наука, 1998. – 376 с.

Допоміжна:

1. Корж Н.Г., Шведов С.А. Латинська мова: Підручник для 9-11 класів загальноосвітніх шкіл / Н.Г.Корж, С.А.Шведов. – К.: Абрис, 1995. – 228 с.
2. Сафроняк О.В., Чернюх Б.В. Латинський буквар. – Львів: Світ, 1995.– 118 с.
3. Цимбалюк Ю.В., Краковецька І.О. Крилаті латинські вислови. К.: Вища школа, 1976. – 191 с.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Мультимедійне обладнання для презентацій, практичних занять, тестів